BEPPE FENOGLIO

Alba Şehrinin Yirmi Üç Günü

Bu eser İtalyan Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı'nın vermiş olduğu çeviri katkısı sayesinde tercüme edilmiştir.

Questo libro è stato tradotto grazie ad un contributo alla traduzione assegnato dal Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale italiano.

I ventitre giorni della città di Alba
© 1952, 2006 Beppe Fenoglio Estate
Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla
The Italian Literary Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 3252 • Dünya Edebiyatı 302
ISBN-13: 978-975-05-3429-4
© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2023, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYAN Melike Işık Durmaz
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Armando Pizzinato, "Venedik'in Kurtuluşu"ndan kesit, 1952, Collezione CGIL Direzione Nazionale, Roma
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BEPPE FENOGLIO

Alba Şehrinin Yirmi Üç Günü

I ventitre giorni della città di Alba

ÇEVİREN
Kübra Ulca Atar

MELİKE IŞIK DURMAZ'IN
SUNUŞUYLA

iletişim

BEPPE (GIUSEPPE) FENOGLIO 1 Mart 1922'de İtalya'nın Alba şehrinde doğdu. Orta halli bir ailenin çocuğu olmasına rağmen eğitim hayatına devam etti ve İngilizce öğrendi. 1940 yılında Torino Üniversitesi'ne girdi ama eğitimini tamamlamadı. 1944'te Langhe'de İtalyan Direnişi'ne katıldı. Savaştan sonra bir şarap şirketinde çalışırken aynı zamanda eserlerini yazdı ve İngilizceden çeviriler yaptı. Yazdığı ilk roman olan *La paga del sabato* yayıncılardan ret cevabı aldı. 1952 yılında Einaudi Yayınevi tarafından yayımlanan ilk kitabı ise *Alba Şehrinin Yirmi Üç Günü* oldu. Bu dönemde Italo Calvino ve Natalia Ginzburg ile tanışıp dost oldu. 1950'lerin ortalarında Samuel Taylor Coleridge'in *Yaşlı Gemici* eserini İtalyancaya çevirdi. *La malora* 1954'te ve direniş anılarını temel alan *Primavera di bellezza* 1959'da yayımlandı. 1963 yılında akciğer kanseri nedeniyle hayatını kaybetti. Tanınmış eserlerinden, gerilla yaşamını anlatan *Il partigiano Johnny* (1968) ve *Una questione privata* (1970), ilk romanıyla birlikte ölümünden sonra yayımlandı ve geniş bir okur kitlesine ulaştı. Notları, mektupları ve bitmemiş eserleri yine ölümünden sonra Einaudi tarafından basıldı. Eserlerinin iki ana teması Langhe'nin kırsal dünyası ve İtalyan direniş hareketi olan Fenoglio'nun birçok eseri sinemaya da uyarlandı.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / MELİKE IŞIK DURMAZ *7*
YAYINA HAZIRLAYANIN NOTU *12*

Alba Şehrinin Yirmi Üç Günü *13*
Dönüşsüz Yolculuk *31*
Hile *47*
Partizan Raoul'un İlk Günü *55*
Yaşlı Blister *75*
Başka Bir Duvar *91*
Ettore İşe Gidiyor *113*
Eski Zamanlardan Bir Kız *135*
Yeşil Su *141*
Dokuz Ay *145*
Ölüm Kokusu *159*
Yağmur ve Gelin *167*

Alba Şehrinin Yirmi Üç Günü

1944 yılının 10 Ekim günü iki bin kişi tarafından ele geçirilen Alba, 2 Kasım'da iki yüz kişiye karşı kaybedildi.

Ekim ayının başlarında, *Repubblicano* garnizonu tepelerdeki partizanların tacizleri nedeniyle solukları kesilmiş bir halde (haftalardır uyumuyorlardı, her gece sırf silahlarla patırtı çıkarmak için tepelerden iniyorlardı ve şehir sakinleri de artık yataklarından çıkmaya bile yeltenmeyecek kadar yorgun düşmüşlerdi), şehri güvenli bir şekilde boşaltmalarını sağladıkları takdirde gideceklerini rahipler aracılığıyla ilettiler. Partizanlar güvence verdiler ve 10 Ekim sabahında garnizon şehri boşalttı.

*Repubblicano*lar şehri ele geçiren partizanların kendilerini takip edip etmediklerini kontrol ederek, silahları ve eşyalarıyla Tanaro Nehri'ni geçtiler ve aralarından bazıları, arkadan gelebilecek olası bir ateşli saldırı halinde ilk darbeyi alan olmamak için koşarak arkadaşlarının önüne geçti. Sonra karşı kıyıya varıp, bedenlerine herhangi bir barut zerresi dahi düşmeyecek kadar uzaklaştıklarında durdular ve hepsi birden arkalarına dönüp teslim ettikleri Alba şehrine doğru

haykırdılar: "Satılmışlar, soysuzlar, alçaklar! Geri geleceğiz! Hepinizi geberteceğiz!"

Sonra şehir tarafından bakıldığında bir noktaya doğru koştukları görüldü. Utançlarından ölmüş halde ağlayıp sızlayan subayları teselli etmek için onların başına toplanmışlardı. Yeterince sakinleştiklerini gördüklerindeyse, yine şehre doğru yöneldiler ve bağırmaya başladılar: "Satılmışlar, soysuzlar!" Vesaire...

Ama bu kez biraz daha esaslı biçimde; çünkü savurdukları şeyler arasında sadece bu hakaretler değil, aynı zamanda sonradan şehrin çatı ustalarının cebine üç beş kuruş girmesini sağlayacak havan mermileri de vardı. Partizanlar evlere doluştu, şehir sakinleri oradan oraya koşuştu, bir grup partizan sınıra gidip makineli tüfekleri ateşledi, ancak bu *Repubblicano*ların daha hızlı biçimde kaçıp uzaklaşmalarından ve karşı kıyıda otlayan bir ineğin telef olmasından başka bir işe yaramadı.

Bunun ardından partizanlardan biri katedralin çan kulesinin ipine, diğerleri ise Alba'daki diğer sekiz kilisenin çanlarına asıldılar; adeta şehrin üzerine bronz kıymıklar yağıyor gibiydi. Duran ya da yürüyen insanlar, yüzlerinde sarhoş gibi ya da sanki bir yerlerinden gıdıklanmayı beklercesine bir ifadeyle, korkudan başlarını omuzlarına gömmüş vaziyetteydiler. Maestra Sokağı'nın karşısında yığılan kalabalık, Langheli partizanların geçişini seyrediyordu. Bu görülmemiş şey değildi; Alba'nın, Apenin Dağları II. Avcı Alayı'nın garnizonu olduğu ve bu avcıların da Langhe'nin bir kısmını tarayıp döndükleri dönemde, her zaman elleri demir tellerle bağlanmış, yüzleri gözleri dağılmış bir-ikisini geçerken görürdünüz. Ama sadece birkaç kişi olurdu; şimdi (buna inanmak güç olsa da) hepsi gelmişti, hem de en iyi hallerindeydiler.

Modern tarihin en vahşi geçit töreniydi: Yüz karnavala ye-

tecek kadar üniforma vardı. Topçu birliği albayı üniformasını giymiş olan rütbesiz partizan, eşsiz bir görüntüydü: Kollarında siyah ipleri, önünde sarı şeritleri ve belinde büyük kancalı, kırmızı-siyah itfaiyeci kemeri vardı. *Badoglianol*ar mavi, *Garibaldino*lar kırmızı atkılarını takmıştı; hepsinin ya da neredeyse hepsinin atkılarının üzerine savaşta kullandıkları ad işlenmişti. İnsanlar tıpkı bisiklet koşucularının sırtındaki numaraları takip eder gibi, Rolando'dan Dinamit'e kadar, kimi son derece duygusal kimi korkutucu isimleri okuyordu. Erkeklerle birlikte, erkek giysileri içinde kadın partizanlar da geçtiler ve kalabalıktan homurtular yükselmeye başladı: "Ah, zavallı İtalya!"

Çünkü bu genç kızların yüzleri ve yürüyüşleri, şehir sakinlerinin (korkmak yerine flört etmek amacıyla) göz kırpmaya alıştığı bir şeydi. Bu durumun farkında olan komutanlar kadınlara şehre inmeden önce mutlak surette tepelerde kalmalarını emretmişlerdi, ancak kadınlar onlara defolup gitmelerini söyleyip şehre koşmuşlardı.

Şeflere gelince, onlar valilik komiseriyle görüşmek için hemen belediye binasına girdiler; korkulukların üzerine büyük bir örtü örtebilmesi için odacıya yeterli zamanı vererek, yavaşça balkona geldiler. Ama aşağıdaki boş meydanı görünce balkonu terk ettiler. Bunun üzerine muhafızlar, gördükleri herkesi meydanda toplamak için Maestra Sokağı'na koştu. İtişip kalkışarak yüz kadar kişiyi topladılar ve onlar da gözleri yukarıda, kolları sarkık halde öylece durdular. Bunu fark eden muhafızlar, grubun içine sokularak fısıldadı: "Ne diye alkışlamıyorsunuz?"

Bunun üzerine kalabalıktakiler durmaksızın ve coşkuyla alkış tutmaya başladı. Sonra, bir an şaşıp kaldılar: Balkonda öyle çok şef vardı ki, bu hesaba göre birliğin iki bin kişi değil, yirmi bin kişiden oluşması gerekiyordu. En önde, dansçıların giydiği türden kısa şortuyla, uzaktan bakınca kakım

gibi görünen kürkünün içinde bir şef ve üzerinde parlak fermuarları bulunan kauçuk üniformalı bir başkası vardı.

Bu arada Maestra Sokağı'nda görülecek başka bir şey yoktu. Tepeye ulaşan partizanlar kenara çekilmişti. Her yol ağzında çoğalan bir kalabalık, kapıda durup üniforması ya da silahı onları en çok etkileyen partizanın çıkmasını sabırla bekleyen bir grup çocuğu arkalarına katarak şehirdeki iki geneleve koştu. Bu iki evde, o gün ve takip eden günlerde madalyayı hak edecek işler yapacak sekiz kadın çalışan vardı. Genelev patroniçeleri de son derece başarılıydı; paralarını toplamayı başardılar, ki bu, her şeyi bedavaya almaya alışmış partizanlar gibileri söz konusu olunca tam bir mucizeydi.

Ama partizanların hepsi de fahişelerin yanında değildi; elbette çoğu dışarıda, arabalara, araba lastiklerine ve benzine el koymakla meşguldü. Her an ateşlenmeye hazır silahlarıyla kendi aralarında tartışıyor, etrafta dolanıp çevre yolundaki bir sürü arabaya el koyuyorlardı. Partizanlar, bir zamanlar parklarda çember yuvarlayan çocuklar gibi, tekerlekleri yuvarlayarak sokaklarda koşturuyordu. Sonuç itibariyle mazot herkesin ağzını sulandırıyordu. O ilk gün ve sonrasında, depo kapaklarını açtılar, uzanıp karınlarını asfalta yapıştırarak kafalarını tankların içine soktular. Sahipleri, "Mazot tankları bir yıldır kupkuru," diye yemin ediyordu, ama partizanlar onlara kaşlarını çatıp ışığın yansımasını görebildiklerini ve bunun mazot olduğunu söylüyorlardı. Mazot tanklarının sahipleri onlara sadece dipte iki parmak yakıt kaldığını, yansımaların bundan kaynaklandığını, ancak artık pompanın mazot çıkaramadığını anlatmaya çalışıyorlardı. Bunun üzerine partizanlar tanklara doğru küfürler yağdırmaya başlıyor ve kapakları kapatma işini sahiplerine bırakıp gidiyorlardı. Kimi zaman az miktar mazot bulduklarındaysa şişelerle taşıyorlardı. Ama bolca buldukları şey, motorları bozan eter, solvent ve beyaz ispirtodan yapılan bir karışımdı.

Diğerleri, ellerinde şehrin subaylarının ve yardımcılarının listesiyle dolaşıyor, partizan kıyafetleriyle kapıları çalıp evlerden teğmenlerin, yüzbaşıların ve albayların üniformalarıyla çıkıyorlardı. Hemen akabinde fotoğraf stüdyolarına doluşuyor ve o üniformalarla ve mağrur bir yüz ifadesiyle poz veriyorlardı.

Bu arada komuta merkezi olarak kullanılan Kent Yatılı Okulu'nda, komutanlar savunma, erzak tedariki ve genel olarak şehir yönetimiyle ilgili ciddi problemlerle karşı karşıya kaldılar. Bu konuda hiçbir fikirleri yok gibi görünüyordu, hatta bazıları konsey toplantısının açılışında bunu itiraf etmişti. Neyi nasıl çözüme bağlayacaklarını bilemedikleri için gizlice birbirlerine yakınıyorlardı. Hal böyle olunca, görüşmeler geceye kadar sürdü.

O ilk gece halk ve partizanlar için uykusuz geçti. Şehriniz ele geçirilmişken ve karşınızda henüz yenilmemiş bir düşman dururken gözlerinizi kapatmanız söz konusu olamaz. Ya kaçak garnizon fikrini değiştirirse ya da fikrini değiştirecek biriyle karşılaşırsa ve o gece Alba'ya yeniden girmeye kalkışırsa? Uykusuzluk içindeki kent sakinleri, akşamın ilk karanlığında, tehlikenin evleri ve sokakları garip bir havaya soktuğunun, gürültüleri bastırdığının, zaman zaman şehri orada doğup büyüyenler için tanınmaz hale getirdiğinin farkındaydı. Tepelerde bir kestane ağacının dibinde otururken bile uyumayı başaran partizanlar, o gece kışladaki rahat yataklarında gözlerini bile kırpamadılar. Düşünüyorlardı; zaman zaman kâbusa dönen bu düşünceyle Alba onlara kapıları ardına kadar açılmış büyük bir tuzak gibi geliyordu. İlk defa kapana kısılmış hissetmenin etkisiydi bu; gecenin serinliğinde şehri dolaşan devriyeler çok daha huzurlu ve kaygısızdı.

O gece, tıpkı sonraki sekiz gün ve sekiz gecede olduğu gibi hiçbir gelişme yaşanmadı. Yalnızca kentliler, partizanla-

rın genelde iyi çocuklar olduklarını ve dolayısıyla sivil iktidar meselelerinde *Repubblicano*lar kadar yetkin olmamak gibi bir kusurları olduğunu fark ettiler, hepsi bu. Yine o günlerden birinde, öğle yemeği saatinde, Piemonte'nin faşist liderlerinin Alba'nın utancının silineceğine, barbar partizan egemenliğinin devrileceğine dair yeminler edişi Torino Radyosu'ndan duyuldu.

24 Ekim günü, sabahın erken saatlerinde, nöbetçiler nehirde balık avlıyorlardı; daha doğrusu balıkçıların bugün bile hâlâ şikâyet ettikleri bir balık katliamı gerçekleştiriyorlardı. O esnada Alba-Bra yolunda motor sesleri eşliğinde bir toz bulutu yükseldi. Kavak ağaçlarının arasından gözetleyerek, bir düzine kamyonla birkaç küçük tankı sayabildiler.

Alba'da sirenler çaldı, halk donup kaldı ve garnizon silah seslerinin gelmeye başladığı nehir kıyısına koştu.

*Repubblicano*lar, bir şeftali bahçesiyle kumsal arasında yarım kilometreyi geçmeyecek bir alana cephe kurmuştu ve İngilizler tarafından bombalanan köprünün hemen arkasında, en uygun noktayı tespit ederek bir araya toplanmıştı. Fakat partizanlar makineli tüfeklere sarılıp onları geri püskürttü; ta ki o tanklardan biri solucan gibi kıyıya süzülene kadar. Tanktakiler tüm deliklerden ateş açtılar; araç iki karış derinlikteki suya girdi, ama partizanların nişancısı 81'lik bir vuruş yaptı, onlar da yüzlerini buruşturarak geri çekilmek zorunda kaldılar. Partizanları oyalamak için ortalığı biraz karıştırdıktan sonra, *Repubblicano*lar öğleden sonra saat birde cepheden ayrıldılar. Gerçi bu o kadar da hızlı gerçekleşmedi; partizan müfrezesi nehri geçemedi ve en arkadaki subaylara yetişemedi, çünkü gidenlerin arkalarında bıraktığı silahları toplamakla meşgullerdi.

Çatışmanın bittiğine dair siren çalındı; güneşli, çok güzel bir öğleden sonra yaşanıyordu ve bütün kalabalık Umberto Meydanı'ndaydı. Çatışmaların yaşandığı kıyıdan dö-

nen partizanları beklerken şu meşhur şarkı kulaklarına çalınıyordu:

Ey sen heybetli Almanya,
Bir adım öne çık, cesaretin varsa,
Faşistlere geçit verecek olursan,
Biz partizanlarız, seni durduracak olan!

Öğleden sonra tatil ilan edildi, insanlar kafeleri doldurdu ve herkes partizanlara içki ısmarladı. Torino istasyonundaki radyoları açtılar; Radyo Torino sessizdi, bağırmaya başladılar: "Konuş, hadi konuşsana şimdi!" Ve bu kadar çok hanımefendinin ve genç hanımın varlığı, Radyo Torino'ya yüksek sesle küfürler savurmak için bir engel teşkil etmiyordu.

Ancak akşam ve gece, pek çok kişi partizanların faşistlere bu kadar zor anlar yaşatmamasının belki de daha iyi olacağını düşünmeye başladı, çünkü daha sonra bunun faturasını kendileri ödemek zorunda kalabilirlerdi.

Ertesi gün faşist Piemonte federasyonunun sorumlusu, Torino radyosundan bir konuşma yaptı ve bir önceki gün yaşanan patırtı hakkında tek bir söz etmeden, Alba'nın her ne pahasına olursa olsun ve en kısa sürede yeniden gerçek İtalya'ya katılacağını söyledi. Alba'daki herkes onu dinledi ve başta partizanlar olmak üzere sözlerini bütünüyle ciddiye aldılar. Cephelerdeki gece vardiyaları üçe katlandı; bu artış, gece boyunca nehirden gelen kuşku uyandırıcı binlerce ses karşı yakada yanıp sönen ışıklarla birleşince sinir bozucu bir hal alıyordu. Şehir sakinlerinden bazıları komşularına kırdaki yazlık evlerinde birkaç gün kalacaklarını söyleyerek şehri terk ettiler ve hiç kimsenin aklına henüz yazlık ev mevsiminde olmadıkları gelmedi.

Ancak ekim ayının sonlarına doğru dağlara ve ovalara yağmur yağdı; Tanaro Nehri çok yükseldi. İnsanlar bunun Tanrı'nın takdiri olduğunu düşündüler. Tufan durulduğun-

da toplu halde kıyılara geldiler ve suların izin verdiği ölçüde başlarıyla suyun seviyesini ölçmeye çalıştılar. Gece gündüz yağmur yağıyordu, gece devriyeleri kışlaya öksürerek dönüyordu. Nehir o denli kabarmıştı ki, insanlar artık *Repubblicano*lardan korkmayı bırakıp nehirden ürkmeye başlamıştı. Sonra yağmur birdenbire kesildi ama nehir ümit verici seviyelerden biraz daha yukarıda kalmaya devam etti. Bentlerde günün her saatinde bir sürü insan toplanıyordu ve neredeyse hepsi, artık bu durumda çalışmak mümkün olmadığı için tembellik ediyordu. Bu insanlar arasında Tanaro ve Piave nehirlerini birbiriyle kıyaslayan savaş gazileri de vardı.

Yağmurun dindiği o gün, Piazza Komutanlığı, kendisinden başka kimsenin bilmediği birtakım yöntemlerle, *Repubblicano*ların, generallerinin emriyle saldırıya geçeceklerini ve bunun en geç 3 Kasım'dan önce gerçekleşmiş olacağını öğrendi. Komutanlık, cephelerin bazı bölümlerine mayın döşemek, bir sulama kanalının yönünü değiştirerek nehir ile şehir arasındaki arazileri sular altında bırakmak ve şehrin kapılarında barikat kurmak için askere alınacak sivillerin listelerini hazırlamak üzere harekete geçti. Bundan başka bir şey yapamıyorlardı çünkü zamanlarının çoğunu, anlatacak çok şeyi olan sonsuz sayıdaki insanın ağız kalabalığını çekmekle harcıyorlardı. Bu insanlar genellikle Tanaro Nehri'nin diğer yakasında *Repubblicano* garnizonunun bulunduğu bölgedeki pazaryerlerini gezen ve her şeyi yerinde gözlemleyerek öğrenen seyyar tüccarlardı. Böylece diğer şeylerin yanı sıra, Santa Vittoria Tepesi'ne, savunmanın beklenmedik bir şekilde uzun sürmesi halinde Alba şehrini yerle bir edebilecek uzun namlulu bir 149 topçusu yerleştirilmiş ve Pollenzo'nun yukarı kısmına da nehirden geçebilmek için bir gemi filosunun demirlemiş olduğunu öğrendiler.

Fakat daha ilginç ve daha kesin olan haber, bir Curia rahibi tarafından getirildi: Faşistler partizanların bölgesinde bir

görüşme talep ediyor ve Alba şehrinin iyiliği için isyancıların bunu kabul edeceğini umuyorlardı. Partizanların şefleri hayır demediler ve kararlaştırılan günde bir refakatçi eşliğinde şehirden biraz uzaktaki, belirlenen noktaya gittiler. *Repubblica*nın en korkunç isimlerinden oluşan faşist şefler, nehri bir tekneyle geçerek geldiler ve bu geçiş bir tür prova gibi düşünülebileceğinden, diğer taraftaki partizanlar teknenin kabarmış nehri ne kadar kolay bir şekilde geçtiğini görünce hayal kırıklığına uğradılar. Teknedekiler kıyıya vardı ve çoğu çamurlu çizmeleriyle karaya çıkarken içlerinden yaşlı ve şişman olanlar çaresizce bataklığa saplandı. Ardından refakatçi partizanların çamura indikleri, üst düzey yetkilileri omuzlayarak kuru alana taşıdıkları görüldü. Yetkililer teşekkürlerini sundular, Alman sigarası ikram ettiler ve ardından partizanlardan kendileriyle aynı rütbeye sahip olanlarla beraber gittiler.

Öyle uzun bir görüşme oldu ki refakatçinin sakalı bile uzadı, ama günün sonunda söylenen hiçbir şey yoktu. Faşistler Alba'yı zor kullanarak almak istemediklerini söylemeyi reddettiler, partizanlar şehri o kadar uzun süre savunmak istemediklerini dile getirmediler ve bu suskunlukların neticesinde, Alba savaşı patlak verdi. Çamura bulanmış faşist liderler "Savaş alanında görüşürüz," diyerek teknelerine bindiler, partizanlar da "Elbette," diye cevap verdiler ve belki şans yaver gider de tekneleri bir kazaya kurban gider diye bir süre durup beklediler, ama böyle bir şey olmadı.

Kasım ayının ilk sabahı, garnizonun tüm birliklerinin komutanları Piazza Komutanlığı'na çağrıldı ve savunma hattı, seferber edilecek birlikler, görüş mesafesindeki bağlantılar gibi savunma hakkındaki konuşmaları dinledikten sonra öğle vakti salıverildiler. Kafaları allak bullak bir şekilde dışarı çıkmışlardı. Ancak hiçbiri ilk adımı atan olmak istemediğinden, kafa karışıklığını gidermek için geri dönüp de bir şey

sormamıştı. Her biri kendi mıntıkasına geri dönerken, itibarlarını korumalarının bedelini çok büyük bir vicdan muhakemesi ile ödeyecekti. Sadece iki şey açıktı: Biri, *Repubblicano*ların ertesi gün şafak sökünce saldıracakları, diğeri ise ateşkesten beri kraliyet kalesine konuşlanmış ve Langheli partizanları artık umursamayacak kadar izlemiş olan Almanlar tarafından gözetlendiği için yıkamadıkları Pollenzo asma köprüsünü geçmeye çalışacak olmalarıydı.

Öğle yemeğinden sonra birlikler komutanlarını soru yağmuruna tutarak şehirden ayrıldılar ve makineli tüfekleri ile mühimmat kasalarını yükledikleri arabalarını elle çekerek Alba-Gallo yoluna girdiler. Komutanlarının durmalarını söyledikleri yerde durdular, kendilerine tahsis edilen cephe hattına bir göz attılar ve nöbetçileri orada bırakarak hep birlikte mevzilerinin ortasında bulunan San Casciano çiftliğinin avlusunda, hazır olda beklemeye gittiler. Bir meydan büyüklüğündeki o çiftlik avlusunda Alba savaşının ağırlığını taşıyan iki yüz adam toplanmıştı. "Ey sen, heybetli Almanya" nakaratını söylediler, eğlendiler, ertesi günün 2 Kasım Ölüleri Anma Günü olması nedeniyle gösterilerini de yaptılar. Wehrmacht firarisi iki Polonyalı *Badogliano* partizanı, dut gibi sarhoş halde herkese izlemeleri için işaret verdi; çiftlik avlusunun arkasındaki alçak duvara iki boş şişe koymaya gittiler ve diğer uçtan yalpalayarak geri döndüler. Alman yapımı silahlarını şişelere doğrulttular ve iki şişeyi tuzla buz ettiler. Herkes onları alkışlarken, yarın o silahları faşistlere yönelteceklerini düşündüler. Akşam böyle geçti ve her birlik kendi görev yerine en yakın çiftlik evine döndü.

Orada ekmek ve salam yiyip dinlendiler. Pencerelerden, aniden gecenin çöktüğünü gördüler ve dondurucu bir soğuğun bastırdığını hissettiler. Dışarıdan nehrin gürültüsü duyuluyordu. İçeride ise soluk seslerinden başka duyabileceğiniz tek gürültü, sigara yakmak için çakılan kibritlerin sesiy-

di. Gerçek şu ki, aralarında tek bir yetişkin yoktu; yüz kişiden en fazla beşi kraliyet ordusunda askerlik yapmıştı. O savaş arifesinin karanlığında tek bir tavuk bile vurmak istemedikleri için tüfeklerini hiçbir zaman ateşlememiş, reşit olmayan bu çocuklardan birçoğu, şimdi ateş etmenin zor olup olmayacağını ve atış seslerinin kulaklarına zarar verip vermeyeceğini merak ediyordu. Ardından ertesi günü iple çekenleri düşündüler, nasıl atış yapıldığını bildiklerine kendilerini ikna ettiler ve endişeyi bir kenara bıraktılar.

Gece yarısı olmak üzereyken Piazza Komutanlığı'ndan bir ulak geldi ve onlara tedavi merkezinin mezarlığın arkasında olduğunu ve tıbbi hizmetin Albalı tıp ve eczacılık öğrencileri tarafından gönüllü olarak verileceğini bildirdi. Karanlıkta birinin hıçkırıklarla ağlama sesi duyuldu ama ulak gittikten yarım saat kadar sonra hepsi ahırlarda ya da ambarda uykuya dalmıştı; ne de olsa erkeklerdi. Hatta bazı nöbetçiler bile uyuyakalmışlardı.

2 Kasım sabahı, saat dört sularında, büyük bir gümbürtü sesine uyandılar. Ahırda uyuyan partizanlar merdivenleri es geçerek iki-iki buçuk metre yükseklikten aşağı atladılar. Komutanlar, formalite gereği, uyuyan kimse kaldı mı diye bakmaları için birilerini göndermişti. Gidip ne olup bittiğine bakmak için en yaşlılardan oluşan bir devriye yanlarından ayrıldı. Devriye herkesin siperlerde olduğunu ve bir adamın mayınlı alandan geçtiği sırada havaya uçarak orada öldüğünü bildirdi. Bu habere herkes gülümsedi ve birisi *Repubblicano*ların gelmeyecekleri üzerine iddiaya girmeye hazır olduğunu söyledi. Buna karşı bahse girebilecek olanlar da vardı, ancak buna vakitleri yoktu, çünkü Alba saat kulesinin çanları saat beşi çalarken nehirde çatışmaları başlatan öyle bir gürültü koptu ki, bunu bir insan mı, toprak mı, yoksa Tanrı mı yaptı anlayamazdınız. Partizanların makineli tüfekleri Biancardi Tepesi'nden "ta ta ta" diye sesler çıkarmaya başla-